

Östergötlands Schackförbund

80 år
1913 - 1993

Var det bättre förr?

Redan efter att ha läst rubriken har nu många hajat till

Ytterligare en, som tycker att allt var bättre förr i tiden? *Nej då inte alls!* Jag påstår inte att det var bättre förr, men man måste ändå få ställa frågan.

Efter att ha läst igenom manus till den här skriften, skickligt sammanställd av Jan Nordström och efter att ha ögnat igenom en hel del bilder från "den gamla goda tiden" är det inte utan att man minns tillbaka och känner ett litet stygn av nostalgi.

Ja, jag minns ju inte längre tillbaka än början av 50-talet förstås, men bara på de 40 åren är det ju en enorm skillnad.

Då träffades man på spelkvällen på klubben och innan man gick dit "klädde man upp sig". Det var kostym, vit skjorta och slips. Om någon hade kommit dit i jeans hade han väl kastats ut! Det var inte helt ovanligt att man gjorde en paus i partiet för att gå på lokal och få en bit mat och då var samvaron viktigare än ratingpoängen.

Var det bättre? - Vem vet!

Själv var jag 15 år när jag kom in i klubben. Klubben som var Kontoristföreningen i Norrköping.

Kom in förresten. Det var inte som nu att stövla in en spelkväll och tala om att man nu skulle spela för klubben. Det var ansökningsblankett, som skulle fyllas i, som skulle tas upp på nästa styrelsemöte och sedan kanske man "fick bli medlem". Att komma in i klubben som 15-åring var att bli yngste medlem. Juniorer var på 50-talet ett nästan okänt begrepp i klubbarna där medelåldern ofta låg upp mot 50-60 år.

Tiderna har gradvis förändrats.

I den här skriften har författaren valt att mest belysa den äldre epoken och 70- och 80-talen berörs inte så mycket, eftersom de ligger så nära. Självklart har han gjort rätt. 70- och 80-talen kommer säkert att inspirera den som skall skriva ÖSF:s 100-års skrift, men jag vill ändå beröra "vår" tid lite här.

Så mycket har hänt!

Kostym och slips har bytts ut mot T-shirt och jeans. Medelåldern är 30-40 år lägre. Idag lyfter man nästan på ögonbrynen om någon över 50 år kommer med i en tävling.

Jakten på IM-inteckningar och ratingpoäng har ersatt schacket som ett sätt att umgås.

Kanske är det bättre?

70- och kanske främst 80-talet har alltså varit juniorernas decennium. Ju fler juniorer, ju mer bidrag från stat och kommun har gjort att alla klubbar - inte minst i Östergötland - satsat hårt på att få många ungdomar med som medlemmar och vi är nu ett av de mera aktiva distrikten i landet.

Även styrkemässigt har givetvis schacket gått framåt i vårt Östergötland och vi har successivt etablerat oss i den absoluta toppens närhet.

LASS, har dominerat mycket under åren, men just nu är Schack 08 den starkaste klubben. På ungdomssidan har det växlat. SS Allians dominerade kraftigt i början, LASS tog över helt under 80-talet och nu har Schack 08 vuxit ut till den största ungdomsklubben.

Vem tar över på 90-talet?

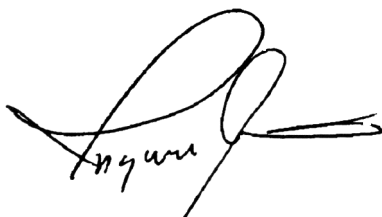
På den administrativa sidan har ÖSF under massor av år nu haft stabilitet. Vi har klarat oss från kriser både personellt och ekonomiskt och kunnat ha god kontinuitet i sammansättning av styrelse och kommittéer vilket gjort att verksamheten kunnat drivas framåt hela tiden.

Hur ser då framtiden ut?

Ja, vi vet att signaler finns om lägre bidrag från stat och kommun. I många kommuner har man redan dragit åt svångremmen.

Trots det måste man se ljust på framtiden. Nya finansieringsvägar kommer att dyka upp. Nya rekryteringsformer hittas och Östergötlands Schackförbund kommer säkert att när nästa tillbakablick skall göras, ha mycket positivt att notera från 1990-talet och framåt.

Var det verkligen bättre förr?

Ingemar Eriksson
Ordförande

JUBILEUMSSKRIFTEN SAMMANSTÄLLD AV
JAN NORDSTRÖM

Det allra första mötet

Östergötlands Schackförbund (ÖSF) bildades den 4 maj 1913 på Norrköpings Kontoristförenings Schackklubbs lokaler. Mötet öppnades av K. Österholm, ordförande i kommittén som verkat för ÖSF:s grundande.

Detta vet vi eftersom protokollet finns bevarat. Förutom Kontoristföreningen var följande klubbar representerade: Norrköpings Schackklubb, Norrköpings Goodtemplares Schackklubb, Linköpings Arbetares Schackklubb, Linköpings Schackklubb samt Valdemarsviks Schacksällskap.

Förbundets syfte definierades som så: "Östergötlands Schackförbund, som utgör en sammanslutning af Östergötlands Schackklubbar och afschackvänner vilka ej tillhöra någon schackklubb, har till ändamål att utbreda intresset för schackspelet samt genom medel som styrelsen finner lämpliga söka bland medlemmarna utveckla den teoretiska och praktiska kännedomen om schackspelet."

Mötet valde ett verkställande utskott, förlagt till Norrköping och bestående av A. Ljungqvist, N Sundberg och C Ekelund, samt som suppleanter K Österholm och Hugo Johnsson.

Och så till slut: "Ordföranden avslutade sammanträdet med ett tack till de närvarande och uttalade sin förhoppning om att det nybildade förbundet måtte gå framåt och bidra att fylla sin uppgift: Schackspelets befrämjande" - som det heter avslutningsvis i det historiska protokollet, undertecknat av mötessekreteraren Albert Rosén.

Notiser från de första åren

Men så när som på det första protokollet finns dessvärre inga handlingar kvar från ÖSF:s inledande årtionde. Det lilla vi trots allt kan förmedla från den tiden baseras på notiser, som skickats in till Tidskrift för Schack.

Så t ex framgår i all korthet 1916, att verkställande utskottet då fortfarande höll till i Norrköping och vid det laget utgjordes av herrar C Österholm, N Bohman och E Österlund.

Lagtävlingen genomfördes säsongen 1918-1919 redan för fjärde gången. Klubbarna gjorde upp om det av ÖSF uppsatta vandringspriset. Deltagande klubbar var den här säsongen Linköpings Allmänna Schackklubb, Kontoristföre-

ningen, Norrköping Schackklubb och Skärblacks Schackklubb. Av de tre föregående lagtävlingarna hade Kontoristföreningen vunnit två och Linköpings Allmänna Schackklubb en.

Östa BK vann lagserien

Från och med säsongen 1926-27 finns de flesta, dock ej alla, årsberättelserna bevarade. Det framgår att ÖSF 1926-27 hade växt till och då omfattade 10 klubbar med inalles 195 medlemmar. Tolv lag deltog i östgötaserien.

Högsta klassen, A-serien, vanns den gången av Östa Bollklubb - en fotbollsklubb från Norrköping, sedan länge saligen avsmnad. Östa BK höll sig också med en schacksektion, där spelstyrkan tydligen var aktningsvärd. Tvåa i serien kom den här säsongen Norrköpings Schacksällskap, NSS.

Även ett individuellt östgötamästerskap spelades året 1927. Det vanns av Erik Keller, NSS - bror till den åtminstone i Norrköping legendariske fotbollsspelaren Tore Keller (Sleipner). Tvåa kom en annan Norrköpingsspelare, Karl Stråhlin. Sju spelare deltog.

Spelåret 1927-28

Under de närmast följande åren spelades inget individuellt ÖM, medan däremot lagserien troget genomfördes varje säsong.

I årsberättelsen för 1927-28 finns en fullständig redovisning av de deltagande lagen och deras placeringar, mycket intressant att ta del av. **Klass 1:** 1) Linköpings Allmänna Schacksällskap (LASS) 2) Östa Bollklubb A-lag 3) NSS 4) Nykterhetsvännernas Segelsällskap (Norrköping, höll sig med schacksektion).

Klass 2: 1) Östa Bollklubbs B-lag 2) NSS B-lag 3) Söderköpings Schacksällskap.

Klass 3: 1) Schackklubben Fylgia, Norrköping 2) Finspongs Schackklubb 3) Schackklubben Tornet, Norrköping 4) LASS B-lag.

Man noterar att flera av dessa klubbar sedan länge upphört, och att idrottsföreningar dåfortiden gärna tycks ha hållit sig med schacksektion. För seglare och fotbollsspelare passade det kan tänka bra att ägna vintermånaderna åt schack. Man lägger också märke till, att sex av de elva lagen kom från Norrköping.

Folke Ekström mästare

Det dröjde sedan till 1931 innan det spelades något mer individuellt östgötamästerskap. Segraren där skulle längre fram göra sig internationellt bemärkt, såväl i närschack som i korr-schack - Folke Ekström.

Lagtävlingen vanns de tre säsongerna 1930-33 av NSS, vanligen med LASS som tvåa.

Än så länge tycks partierna ha spelats utan tidsbegränsning. Så måste man tolka det faktum att det på ÖSF:s årsmöte i september 1931 framställdes ett förslag om att matchpartierna skulle spelas med schackur. Förslaget hänsköts till styrelsen.

I årsberättelsen för 1930-31 hade ÖSF-styrelsen, efter en ganska lyckad säsong, förklarat sig "emotse ett kraftigt stegrad intresse för schackspelet inom Östergötland". Dessa förhoppningar kom dock till en början på skam. Det verkliga bottennappet kom 1933-34, då endast tre klubbar deltog i lagtävlingen. Vann gjorde, för första och enda gången, Söderköpings SS följt av Kontoristföreningen.

Inga individuella ÖM spelades under dessa år.

Samtidigt skedde emellertid ett starkt uppsving på riksnivå. Med trion Gideon Ståhlberg, Gösta Stoltz och Erik Lundin började Sverige vinna schackframgångar internationellt. I olympiaden i Folkestone 1933 kom det svenska laget på tredje plats, i Warszawa 1935 tvåa. Det var resultat som stimulerade, något som snart skulle märkas även i Östergötland.

LASS vann det mesta

Säsongen 1934-35 deltog sju klubbar i lagserien. Som oftast under 30-talet kom LASS främst.

Efter några års uppehåll spelades 1935 åter ett individuellt ÖM. Här vann Willy Pettersson, Kontoristföreningen före Nils Olsson, NSS. I årsberättelsen sägs att "Denna turnering har blivit synnerligen lyckligt genomförd, och har särskilt det förut goda kamratskapet spelarna emellan ytterligare stärkts".

ÖSF:s årsmöte i april 1935 fastställde betänketiden i matchpartierna till 20 drag i timmen, och högst sex timmars spel. Vid det laget hade schackuren uppenbarligen redan införts, vilket således måste ha skett under 30-talets första hälft.

Efter 60 drag gick partierna till avdömning - ett förhållande som skulle bli bestående under flera årtionden, och som vi ska återkomma till.

Smålandsmatcherna

Kring mitten av 30-talet börjar det, parallellt med de svenska framgångarna internationellt, att röra på sig inom östgötaschacket. Här om vittnar bland annat en skrivelse daterad den 26 juli 1935: "Schacket i Östergötland har ju icke varit något att hurra för, men då intresset under det sista spelåret betydligt stegrats, då nämligen antalet till förbundet anslutna klubbar utökas från 3 till 8 har behovet av förbindelser utåt gjort sig gällande".

Skrivelsen var ställd till Smålands Schackförbund, och där aktualiserades för kanske första gången vad som snart skulle vara en omsorgsfullt vidmakthållen tradition - landskapsmatcherna mot Småland. I brevet framhölls att denna "kvalitetsmatch" skulle komma "som en toppunkt på säsongen för de spelare som verkligen gått in för spelet i högre grad än de övriga". Vi får här en blyxtbelysning av, vilken betydelse detta första schackliga utbyte med omvärlden hade.

Den allra första landskapsmatchen mellan Östergötland och Småland utkämpades sedan i Norrköping den 16 februari 1936. Östergötasegern med 11-9 betecknades som smått sensationell.

Utbytet över länsgränsen skulle snart nog ökas ytterligare. Norrköpings Schackförbund hade en tid spelat matcher mot starka - alltför starka - Örebro Schacksällskap. Nu tog ÖSF över, och den 6 december 1936 spelades på Strömsholmen i Norrköping en jättebatalj över 49 bord.

Östgötaget vann rekordmönstringen med 29-20. En stor skara åskådare följde matchen, och då givetvis särskilt spelet på de främsta borden. På toppbordet blev det remi mellan Folke Ekström och Einar Pettersson, och på andra bordet noterades samma resultat mellan Willy Pettersson och F Axelsson.

Match om DM-titeln

Säsongen 1939-40 kunde Östergötlands schackförbund räkna in 14 anslutna klubbar, med 244 medlemmar. Som ÖSF-ordförande fungerade åren 1935-40 Einar Pettersson, Norrköpings Schackklubb, medan sekreterarposten under samma tid bekläddes av först Nils Olsson, NSS och därefter Nils Vult von Steijern, Kontoristföreningen.

Lagtävlingarna dominerades fortfarande av LASS. Individuellt genomfördes däremot, trots det växande intresset, under flera år inget ÖM. 1938 beslöt ÖSF:s årsmöte om en ny form för mästerskapet. Medlem av ÖSF gavs då rätt att utmana sittande östgötamästaren i en match om fyra partier. I fall av flera utmanare skulle ÖSF-styrelsen utse den mest värdiga kandidaten.

En match, men inte mer, genomfördes också efter det konceptet.

Det var Folke Ekström, östgötamästare år 1931 som utmanade 1935 års mästare Willy Pettersson, Kontoristföreningen. Matchen, som spelades 1939 omväxlande i Linköping och Norrköping, vanns övertygande av Ekström med två vinster och en remis.

Formerna för individuella ÖM förblev dock provisoriska, och tävlingen hamnade nu åter i träda för några år.

Annars gick saker och ting sin gilla gång. Årsmöten hölls, styrelser tillsattes. Vid årsmötet 1939 i Folkets hus i Norrköping gjordes några timmars uppehåll för fotbollsmatchen mellan svenska mästarna Slepner och AIK i Idrottsparken. Efter matchen återupptogs förhandlingarna, varefter serverades supé, säsongens DM-priser delades ut och man så avslutade dagen med en blixturnering.

Till höger, på första bordet, Anton Fridh, LASS och på andra bordet Frank Dahlberg, Kneippbaden. Rimligen är fotografiet från någon av de årliga landskapsmatcherna mot Småland, någon gång under 1950-talet. Spelet på toppborden följs med stort intresse av bland andra några bekanta östgötaspelare och ledare - Sven Öberg, LASS, Sven Björk, Kneippbaden, Gunnar Tenggren, Kamraterna, Ivan Fransson, LASS och Sven-Olof Kaller, Kamraterna.

Krigsåren svåra

Krigsåren, åtminstone de inledande, våldade svåra avbräck för schacket i landet - inte att undra på, när en stor del av schackspelarna låg ute i beredskapen. Medlemsantalet sjönk. Säsongen 1941-42 var inte mer än åtta klubbar anslutna till ÖSF, med blygsamma 149 medlemmar.

Men seriespelet genomfördes, som alltid. Under krigsåren vann LASS östgötaserien ytterligare tre gånger, Norrköpings Kontoristförening två gånger och nybildade Schackklubben Kamraterna, Linköping en gång.

De s k triangelmatcherna mot Småland och Örebro, en egenhändig liten serie som kom igång i december 1939, hankade sig fram genom krigsåren. 1940 måste dock Smålandsmatchen skjutas på framtiden, när Östergötland visade sig ha sju av sina tio främsta spelare inkallade.

Beklämmande mellanspel

Under andra världskriget intog ÖSF en bestämmd och högst hedervärd ståndpunkt i en central schackpolitisk fråga. Det var när tredje riket stod på sin höjdpunkt och Hitlers arméer höll en stor del av Europas länder ockuperade. I denna tyska "nya europeiska ordning", med dess anpassningstendenser, spirade nu även ett visst schackliv igen.

Under tysk överhöghet bildades det s k Europeiska Schackförbundet, med säte i München. Till denna tvivelaktiga skapelse anslöt sig Sveriges Schackförbund, efter beslut på kongressen i Östersund sommaren 1942.

Men nu tog det hus i helvete bland de svenska schackspelarna. En storm blåste upp mot kongressbeslutet. Ständigt fler krävde extrakongress.

På Östergötlands Schackförbunds årsmöte den 8 november 1942 diskuterades frågan livligt. Mötet gick enhälligt på styrelsens förslag att uppmana SSF att utträda ur Europaförbundet. Klubbarna i Motala och Valdemarsvik yrkade på ett skarpare formulerat beslut, enligt vilket ÖSF skulle förklara sig lämna SSF om förbundet kvarstod i Europaförbundet.

På den framtvingade extrakongressen i februari 1943 beslöts också om det svenska utträdet, varvid ÖSF:s ordförande Oscar Pettersson "framlade vårt förbunds synpunkter på

denna sak". Och därmed var det beklämmande mellanspelet ur världen.

Äntligen fason på ÖM

1942 fick så ÖSF, äntligen, fason på formerna för individuella ÖM. Tävlingen, med sex av förbundet inbjudna deltagare, förlades till påskhelgen och vanns av Olov Sterner, Kontoristföreningen.

1943 arrangerades tävlingen av NSS, som ett led i den anrika klubbens 50-årsfirande. Entréavgiften på 50 öre - en krona för alla tre speldagarna - hindrade inte att rätt många intresserade följde tävlingen, som vanns av Willy Pettersson, Kontoristföreningen. Övriga deltagare var fjolårssegraren Olov Sterner, Henry Johansson och Nils Wallentin, NSS samt Berent Bohrn och Arne Boman, SK Kamraterna.

Under säsongen 1944-45 anmälde ÖSF, på initiativ av Willy Pettersson, till lag-SM i korr-schack ett manskap som verkligen inte gick av för hackor. Där ingick Willy Pettersson själv (svensk kormmästare 1955), Sten Isaksson (blivande internationell kormmästare), Arne Boman, Rune Averby (svensk kormmästare 1974), Erik Nyberg samt Henry Johansson. Laget vann tävlingen överlägset.

Många avdömnings

Som nämnts gick allt sedan början av 30-talet seriepartierna till avdömnings efter 60 drag. Den stackars ÖSF-styrelsen fick ägna en del tid åt denna syssla. Alltför svåranalyserade ställningar skickades vidare till högre ort, till Sveriges Schackförbund.

Men alla dessa knepiga avdömnings, stundom avgörande för matchutgången, tärde hårt även på SSF:s trots allt begränsade resurser. I ett brev från SSF till ÖSF 1942 angående ett parti från en match mellan Skänninge och SK Kamraterna sägs avdömnings vara så svår, att SSF måste ta ut tio kronor för att kunna uttömma ställningen. Men eftersom partiet saknade betydelse för matchutgången så föreslogs, att kombattanerna i stället skulle enas om remis.

För att minska avdömningsbördan för styrande organ ökades dragserien på de sex speltimmarna år 1946 från 60 drag till 75. Avdömningsarna blev sedan färre, men kvarstod likväl.

Isaksson i eliten

Efter krigsslutet arrangerades SM-tävlingarna sommaren 1946 i Östergötland, närmare bestämt Motala.

267 spelare deltog och landslagsklassen hemfördes av Erik Lundin. Norrköpings Willy Pettersson var med i det förnäma sällskapet men fick nöja sig med att dela sista platsen bland de nio spelarna - för övrigt med en stormästare, den ojämnne Gösta Stoltz. Willy hade en del otur, bland annat förlorade han på tid i vinstställning mot Lundin.

Individuella ÖM spelades nu i god ordning varje år. Sten Isaksson, Motala hade vid det här laget etablerat sig som en av länets allra främsta spelare och tog bland annat hem ÖM-titeln åren 1945, 1946, 1947 och 1949. 1948 blev emellertid Kneippbadens Sven Stylander oväntad vinnare, med Isaksson som tvåa.

En som troget deltog i ÖM-tävlingarna vid den här tiden var Arne Boman, SK Kamraterna, tillika sekreterare i ÖSF några år i början av 40-talet. 1954 tilldelades Boman en särskild utmärkelse för att ha deltagit i de tio senaste ÖM-tävlingarna. Som bäst kom den idoge Boman tvåa.

Som ordförande för ÖSF fungerade under så gott som hela 40-talet Oscar Pettersson, SK Kamraterna.

Ökande intresse

När 1950-talet gick in var tolv klubbar med 279 medlemmar anslutna till Östergötlands Schackförbund. Klubbarna var Skänninge SK, Norrköpings SS, Mjölby SJ, SK Kamraterna, Motala SS, Linköpings Allmänna Schacksällskap, Kneippbadens SK, Finspångs SK, Ljungsbros SK, Skärblacka SK, Norrköpings Kontoristförenings SK samt Valdemarsviks SK.

1950 spelades ingen tävling om individuella ÖM, eftersom endast en spelare anmält sig. Den svackan visade sig dock vara en ren tillfällighet. Tvärtom ökade nu intresset såpass att man från och med 1952 började spela efter Monrads system. 1957 infördes också en B-klass. Tävlingen avgjordes fortfarande under påskhelgen.

Anton Fridh, LASS var länets starkaste spelare under 50-talet och vann också ÖM några gånger. 1957 blev han dock distanserad av Uno Elbri, LASS som då vann en mycket överraskande seger med Fridh på andra plats.

Andra ÖM-segrare under 50-talet var Rune Averby och Sten Isaksson, Motala, Tore Danielsson, LASS, Gunnar Carlberg, Kontoristföreningen, Frank Dahlberg, Kneippbaden och Paul Ekman, SK Kamraterna.

Dramatik i serien

I östgötaserien gick det dramatiskt till vid några tillfällen.

Säkerligen blev det en del diskussioner efter sista rondan i serien 1950-51. SK Kamraterna spelade då 5-5 mot Kontoristföreningen - och passerades av Motala, som vann sin match med något anmärkningsvärda $9\frac{1}{2}-\frac{1}{2}$ och därmed kom knapp tvåa.

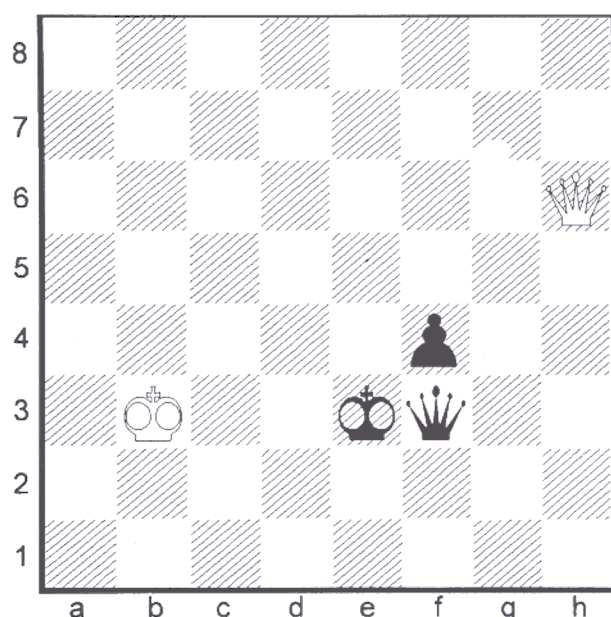
Men medgång och motgång tenderar möjligen att jämna ut sig i längden. Några få år senare, säsongen 1952-53, skulle lyckan vara Kamraterna mer bevågen.

Inför sista rondan i östgötaserien låg då Kamraterna och "arvfienden" LASS i täten med vardera 10 matchpoäng, och bättre partipoäng för LASS. I sista rondan möttes så de båda Linköpingslagen.

Matchen blev olidligt spännande. $4\frac{1}{2}-4\frac{1}{2}$ stod det medan Harry Andersson, LASS och Bertil Holm, Kamraterna kämpade vidare i ett damslutspel fram till de magiska 75 dragen,

då detta för seriesegern helt avgörande parti gick till avdömning.

Ställningen (Vit, Harry Andersson Kb3, Dh6 Svart, Bertil Holm Ke3, Df3, Bf4) sändes nu upp till Sveriges Schackförbund, där elitspelaren Allan Werle fick avdömningen om hand och konstaterade lätt vinst för svart. Som vits "kanske relativt sett bästa försök" angav han 76.Kc4. Men svart parerar lätt vits schackar med motschack eller bindning, t ex 76.- Kd2, 77.Kb5, De3, 78.Kc6, f3. "Svart gör sin övervikt gällande", summerade Werle. Och så hade SK Kamraterna för andra gången tagit hem östgötaserien!

Avdömningsställningen i det avgörande partiet mellan Harry Andersson, LASS och Bertil Holm, SK Kamraterna.

Avdömningar förekom således fortfarande, i östgötaserien likaväl som, faktiskt, även i landskapsmatcherna mot Småland. De tycks dock ha varit färre än förr om åren. Säsongen 1953-54 skickades endast ett parti upp till Sveriges Schackförbund för avdömning där. Höjningen av yttersta gränsen från 60 till 75 drag hade gett resultat. Och kanske togs det nu också oftare remis i för matchutgången betydelselösa partier.

Detta gällde dock inte spelarna på sjunde bordet i matchen mellan Skänninge och Motala säsongen 1951-52. Där kämpade spelarna på med sådan frenesi - och, får man tro, i sådan tidsnöd - att man efteråt inte kunde fastställa hur många drag som gjorts, och därmed heller inte ställningen efter

de vitala 75 dragen. Domslutet blev att båda (!) spelarna förlorat partiet, varför tiomannamatchen slutade med det ovanliga resultatet 8-1!

Mest framgångsrika östgötalag under 50-talet var LASS, fem segrar i östgötaserien, och Kontoristföreningen med två segrar. Säsongen 1953-54 kom Kneippbadens förstalag tvåa och andralaget trea, onekligen en imponerande bredd.

Nya allsvenskan

Ett nytt inslag i det svenska schacklivet tillkom säsongen 1950-51 - det allsvenska seriesystemet, där främst landskapslag deltog och där Östergötland gjorde sin entré efter något år. Laget pendlade sedan under 50-talets gång mellan division 2 och division 3.

Som ett litet kuriosum ska vi här återge det lag, som Östergötland ställde upp med i en allsvensk serieomgång i november 1954: 1. Anton Fridh, LASS 2. Willy Pettersson, Kontoristföreningen 3. Sten Isaksson, Motala 4. Frank Dahlberg, Kneippbaden 5. Arne Boman, Kamraterna 6. Rune Averby, Motala 7. Erik Kjellberg, Kneippbaden 8. Bengt Flisberg, Kontoristföreningen 9. Sven Stylander, Kneippbaden samt 10. Tore Danielsson, LASS. Fem Norrköpingsspelare, tre Linköpingsspelare!

I början av 1953 firades Östergötlands Schackförbunds 40-årsjubileum på Frimurarehotellet i Linköping. Efter en omfattande blyxttävling för tremannalag serverades en supé, där diplom utdelades till förtjänta medlemmar.

Ivar Johansson, LASS svarade för ordförandeskapet i ÖSF-styrelsen åren 1951-54, varefter Sven Björk, Kneippbaden tog över åren 1954-59. Rune Andersson, SK Kamraterna skötte sekreterarposten under en stor del av 50-talet, följd av en annan slitstark person på uppgiften - Eric Johnson, Skänninge SK.

Som den förste, men ingalunda den siste, östgötaspelaren vann Willy Pettersson överlägset 1955 års SM i korrschack - med 9 poäng av 10 möjliga, hela 1½ poäng före tvåan Arne Ericsson.

Noteras kan också att det traditionella matchutbytet med Småland fortsatte genom hela 50-talet.

Erik Kjellberg, Kneippbaden i hård kamp mot Ulf Svensson, Skänninge i en snabbchackstävling i Skänninge 1962. Ingen av herrarna vann tävlingen, men det var heller inte så mycket att säga om. Där deltog nämligen också en viss Paul Keres, som under sina fyra årtionden i världseliten således också gjorde Skänninge den äran.

Juniorer dyker upp

Det var under 50-talet som en viss juniorverksamhet började spira i Östergötland, sedan schack dittills varit en så att säga mer farbroderlig sysselsättning.

Hur pass ovanligt detta med juniorschack ännu var i början av 50-talet framgår med all önskvärd tydlighet av en skrivelse från ÖSF-sekreteraren Rune Andersson upp till Sveriges Schackförbund i december 1952. SSF hade då tydligen aktualiserat frågan om någon juniortävling, och Rune Andersson svarade att "Vi har tyvärr ej kunnat få fram någon förmåga hos oss som ev skulle kunna beredas tillfälle att deltaga i den utlysta kvalificeringstävlingen". Det fanns således inte en enda junior att räkna med i hela Östergötland vid den här tidpunkten.

Och sekreteraren fortsatte med att suckande konstatera att "Det är ju så att ungdomen hellre vill ägna sig åt något ytligare när det gäller hobby i allmänhet och spel i synnerhet." Fast själva tanken var det inget fel på. "Vi anser dock att idén med juniorschack är prima, vi får se om vi kan komma igen till ett annat år".

Jodå, idén var verkligen "prima"! Och det dröjde nu heller inte länge förrän det började hända saker på juniorfronten också i Östergötland.

1954 arrangerades för första gången ett särskilt DM för juniorer. Fyra ungdomar från tre klubbar spelade då dubbelrondigt i Linköping över påskhelgen om titeln. Folke Pettersson, Kontoristföreningen blev länets förste juniormästare, efter särspel med klubbkamraten Gunnar Carlberg.

1955 figurerar för första gången namnet Ulf Svensson, Skänninge - då som den mycket lovande yngling, som det året vann junior-DM. Trea blev Ingemar Eriksson, Kontoristföreningen, som framöver skulle göra sin stämman väl hörd - bland annat som ÖSF:s nutida ordförande!

Ungdomen började tränga fram. 1956 vann Gunnar Carlberg senior-DM, med Ulf Svensson som fyra (tio spelare deltog).

1959 spelades DM med en ungdomsklass om 14 deltagare, och en juniorklass med fyra tävlande. I den senare blev det särspel mellan tvenne lovande Mjölbygossar - Roland Thapper och Bengt Hammar. Den gången var det Thapper som vann, men rollerna skulle snart bli ombytta.

Säsongen 1959-60 genomfördes för första gången en särskild juniorserie i Östergötland, med sex deltagande lag. Kneippbadens SK vann samtliga matcher.

Spridning och bredd

På det hela taget var 50-talet ett gott schackligt årtionde för Östergötland. Spelåret 1955-56 hade antalet medlemmar ökat till 411. För säsongen 1958-59 finns en sammanställning av de då 20 klubbarna, som säkerligen kan ha sitt intresse. Här alltså:

NSS 24 medlemmar (därav en junior)
Kontoristföreningen 26 (0)
Kneippbadan 68 (13)
SJ Schackklubb, Norrköping 14 (0)
SK Kamraterna 32 (1)
LASS 37 (2)
CVM:s Schackklubb 16 (0)
Motala SS 37 (1)
Mjölby SS 28 (3)
SJ Kamraterna Mjölby 15 (0)
Skänninge SK 55 (25)
Vadstena SK 24 (2)
Hästholmens SK 7 (1)
Ödeshögs SK 7 (0)
Boxholms SK 12 (0)
Finspångs SK 17 (2)
Åtvidabergs SK 20 (0)
Skärblacka SK 14 (0)
Valdemarsviks SK 21
Gusums SK 15 (4)

Tillsammans blir detta 489 ÖSF-medlemmar, varav 55 juniorer. Förteckningen vittnar om spridning och bredd inom östgötaschacket. Även småorter hade sin schackklubb, och det fanns flera företagsanknutna klubbar. Flest medlemmar hade Skänninge SK, som också höll sig med den mest utvecklade juniorverksamheten. Därutöver var det väl i stort sett enbart Kneippbadens SK som hade något i juniorväg att komma med - än så länge.

Säsongen 1959-60 översteg medlemsantalet i ÖSF för första gången 500 - inte mindre än 542 medlemmar, av dem 121 juniorer, kunde då räknas in. Men de närmast följande säsongerna blev sämre. Trots att spelåret 1963-64 var bättre än det föregående hade antalet medlemmar då sjunkit till 429, varav 86 juniorer. "Detta är långt under vad man kan kalla normalt för ett så stort distrikt som Östergötland", konstaterade ÖSF-styrelsen bekymrat i årsberättelsen. Inte förrän säsongen 1965-66 överskred medlemssiffran åter 500, för att sedan falla under strecket igen. Sammanfattningsvis så fluktuerade alltså antalet medlemmar avsevärt genom 1960-talet.

Firat 50-årsjubileum

ÖSF:s 50-årsjubileum år 1963 firades givetvis grundligt. Dels arrangerades en jubileumstävling, öppen för samtliga förbundets medlemmar. Den vanns av då mycket säkre Tore Danielsson, LASS. Och dels genomfördes också elitävlingar för både seniorer och juniorer.

Seniortävlingen vanns av f.d östgöten men vid det här laget Malmöbon Anton Fridh före Bengt Hammar. Först på tredje plats kom årets Sverigemästare Kristian Sköld! Fyra blev Sten Isaksson och femma Tore Danielsson. Juniortävlingen blev en framgång för Motalas Rolf Isaksson som vann en halv poäng före Kent Käfling, NSS.

Jubileumsmiddagen på Stora Hotellet i Linköping samlade ett 90-tal deltagare.

Som ordförande för ÖSF under årtiondet alternerade Sören Björnlert, LASS, senare Boxholms SK (1959-62) samt (1967-77) och Sixten Kennerud, Skänninge SK (1962-67).

Framgångar för juniorer

På juniorsidan skedde under 60-talet en påtaglig utveckling på bredden, som snart även skulle ge utslag i individuella framgångar.

En del lokala juniortävlingar arrangerades. 1961 spelades vid sidan av den traditionella seniormatchen mot Småland även en juniormatch på tio bord, med östgötaseger 8½-1½. Även den matchen skulle nu bli tradition - och lever ju till skillnad från seniormatchen kvar än idag.

I SM-tävlingarnas juniorklass noterade Östergötland flera framgångar. Höjdpunkten kom 1966, då Skänninges Gert Svensson blev svensk juniormästare. Året dessförinnan hade Jan Nordström, LASS gått till finalspelet, en bravad som 1967 upprepades av klubbkamraten Ingvar Carlsson - blivande ÖSF-ordförande, stark spelare m m.

På det hela taget breddades juniorschacket starkt under 60-talet. Organiserad verksamhet kom igång i skolorna, säsongen 1965-66 avgjordes för första gången ett lagmästerskap för skolor i länet. Säsongen efter började även individuella skol-DM arrangeras.

Gamla och nya namn

I takt med det ökade utbudet av tävlingar i landet miste de lokala evenemangen något av sin hävdvunna status. I samband med Smålandsmatcherna konstaterades ibland att det var synd, att de bästa spelarna ställde upp så dåligt. Inte heller DM var längre alltid riktigt vad det varit.

Bland DM-segrarna märktes under 60-talet såväl gamla välbekanta namn, såsom Sten Isaksson (tre ÖM-segrar under 60-talet), Rune Averby, Erik Kjellberg, Willy Pettersson - men även i sammanhanget mer nya namn som Torvald Larsson, LASS och Björn Viklund, Schack 08-NKF.

Individuellt utvecklades Bengt Hammar under 60-talet till en stark mästarklassspelare, som sedan under 70-talet skulle ta steget vidare upp i den yppersta Sverigeeliten.

En nymodighet under 60-talet var östgötamästerskapet i korrshack. Första tävlingen, 1964, vanns av Eric Johnson, 1965 och 1966 segrade Rune Averby, och 1967 Erik Kjellberg.

I den årliga landskapsmatchen bröt Småland 1967 Östergötlands då långvariga segersvit. Men 1969 ställdes matchen in, eftersom Småland inte kunde få ihop ett lag.

Solveig Haraldsson, som då ännu representerade Skänninge SK, vann 1968 det första av en lång rad dam-SM. SM-tävlingarna avgjordes det året i Norrköping, arrangerade av Schack 08-Kontoristföreningen.

Seriespelet förändras

Seriespelet fortsatte under efterhand förändrade former. LASS, Motala och Schack 08-Kontoristföreningen vann distriktsserien några gånger vardera under 60-talet.

I allsvenska serien tog Östergötland efter seger i division II södra säsongen 1959-60 steget upp i allra högsta divisionen, där laget sedan åkte jojo mellan ettan och tvåan.

Mot slutet av 60-talet gjordes sedan det allsvenska seriesystemet om i grunden - byggdes ut och omvandlades till en tävling mellan klubb-lag. Därmed var östgötagets saga all.

Säsongen 1969-70 representerades istället länet i allsvenskan av sammanslagningen Allians (div I norra), Schack 08-NKF och NSS, de båda senare i tvåan. Samma säsong vanns östgötaserien av LASS, som därigenom som fjärde östgötaget tog klivet upp i allsvenskan.

Östergötland har bidragit med flera svenska lagmästare i korrshack. Här segrarna av årgång 1974 - Lars Didriksson, Rolf Isaksson, Bengt Hammar och Ulf Svensson, under överinseende av outtröttlige allt-i-allon Sixten Kennerud

Kongresstävlingarna, Sverigemästerskapet, har arrangerats flera gånger i Östergötland genom åren. Här en utblick över stora salen i samband med SM-tävlingarna i Motala 1976. Detta var andra gången som Motala stod som arrangör för SM, den första var 1946.

Ett utmärkt årtionde

Även 70-talet blev ett utmärkt årtionde för östgötaschacket. DM-tävlingarna fungerade förträffligt, med stor bredd i deltagandet. Välbesatta mästerskapstävlingar för långpartier, blyxt, tremannablyxt, snabbschack, östgötaserien samt en lång rad ungdomsevenemang genomfördes årligen.

Allians var nu den starkaste östgötaklubben och höll sig kvar i div I södra under större delen av 70-talet, med ett par meriterande andraplatser som bästa resultat.

Solveig Haraldsson fortsatte med att vinna dam-SM flera gånger om, och Anders Larsson blev svensk juniormästare 1971. Båda representerade Allians, som under 70-talet därtill radade upp den ena svenska kormästaren efter den andra - Rune Averby 1974, Bengt Hammar 1976, Ingemar Schütz 1978. Allians tog också hem lag-SM i korrschack ett par gånger.

Juniorschacket växer

Vad som mer än något annat kännetecknade 70-talet var den väldiga breddutvecklingen på juniorsidan.

De 318 ÖSF-anslutna juniorerna säsongen 1969-70 representerade redan de en stark ökning - som dock var ett intet jämfört med de 855 som kunde räknas in säsongen 1977-78. Kraftigaste uppsvinget noterades spelåret 1972-73, då juni-orantalet växte från 337 till 623. För större delen av den ansvällningen svarade LASS. Framgångsrik junior var Ingemar Schütz, Allians, som tidigt började härja också bland seniorerna.

Sören Björnler efterträddes 1977 som ÖSF-ordförande av Allan Jonasson, Schack 08, som blev kvar på posten i tre års tid.

Motala stod som arrangör för 1976 års SM-tävlingar, jämnt 30 år efter det föregående tillfället.

Smålandsmatcherna för seniorer upphörde kring mitten av 70-talet. Matcherna fortsatte dock på juniorsidan, om än inte riktigt varje år.

80-talet i korthet

Återstoden av ÖSF:s tillvaro, från tidigt 80-tal och framåt, ligger alltför nära i tiden för att riktigt höra hemma i en historik. Vi nöjer oss med några basfakta. DM-segrare under den aktuella tiden framgår av särskild förteckning.

Medlemsantalet som säsongen 1980-81 uppgick till 1.245 (därav 294 seniorer och 951 juniorer) hade 1989-90 ökat till 1.455 (243 seniorer, minskning således, men hela 1.212 juniorer).

I den allsvenska elitserien, som inrättades till säsongen 1987-88, lyckades Schack 08 (som mot slutet av perioden ryckt fram som Östergötlands särklassiga elitklubb) kvala in och därefter också hålla sig kvar. Allians tog sig upp till säsongen 1989-90 men åkte då omgående ur elitserien igen.

Östergötland kunde under 80-talet fröjda sig åt inte mindre än tre svenska juniormästare - 1982 Hans Jonsson, Schack 08, 1983 Per Thorén, Schack 08 samt 1988 Per Vernersson, LASS.

Länet svarade under årtiondet för två SM-evenemang - Linköping 1984, Norrköping 1988.

Som ÖSF-ordförande under denna avslutande tid har fungerat Ingvar Carlsson, LASS (1980-83) samt därefter oavbrutet Ingemar Eriksson, Schack 08.

Ungdomsmatch under senare år.

INDIVIDUELLA ÖSTGÖTAMÄSTARE

1927 Erik Keller	1967 Björn Viklund
1931 Folke Ekström	1968 Torsten Järneström
1935 Willy Pettersson	1969 Gunnar Lundberg
1939 Folke Ekström (match mot Willy P)	1970 Gert Svensson
1942 Olov Sterner	1971 Bengt Hammar
1943 Willy Pettersson	1972 Torvald Larsson
1944 Willy Pettersson	1973 Ingemar Schütz
1945 Sten Isaksson	1974 Hans Pettersson
1946 Sten Isaksson	1975 Lennart Johansson
1947 Sten Isaksson	1976 Allan Jonasson
1948 Sven Stylander	1977 Lenny Johansson
1949 Sten Isaksson	1978 Ingemar Schütz
1951 Sten Isaksson	1979 Roger Larsson
1952 Rune Averby	1980 Ulf Bergsten
1953 Anton Fridh	1981 Lenny Johansson
1954 Anton Fridh	1982 Ingvar Carlsson
1955 Tore Danielsson	1983 Magnus Fäldt
1956 Gunnar Carlberg	1984 Pavel Lacko
1957 Uno Elbri	1985 Niclas Ottenklev
1958 Frank Dahlberg	1986 Johan Ingbrandt
1959 Paul Ekman	1987 Johan Ingbrandt
1960 Sten Isaksson	1988 Pavel Lacko
1961 Sten Isaksson	1989 Ingemar Schütz
1962 Rune Averby	1990 Rickard Andersson
1963 Erik Kjellberg	1991 Per Verneresson
1964 Willy Pettersson	1992 Per Verneresson
1965 Torvald Larsson	1993 Per Verneresson
1966 Sten Isaksson	

SEGRARE I LAG-DM (ÖSTGÖTASERIEN)

1926-27 Östa BK	1948-49 Kontoristföreningen
1927-28 LASS	1949-50 LASS
1928-29	1950-51 LASS
1929-30	1951-52 Motala SS
1930-31 NSS	1952-53 SK Kamraterna
1931-32 NSS	1953-54 LASS
1932-33 NSS	1954-55 LASS
1933-34 Söderköpings SS	1955-56 Kontoristföreningen
1934-35 LASS	1956-57 Kontoristföreningen
1935-36 LASS	1957-58 LASS
1936-37 LASS	1958-59 LASS
1937-38	1959-60 LASS
1938-39 LASS	1960-61 Schack 08-Kontoristföreningen
1939-40 LASS	1961-62 Schack 08-Kontoristföreningen
1940-41 LASS	1962-63 LASS
1941-42 LASS	1963-64 Schack 08-Kontoristföreningen
1942-43 Kontoristföreningen	1964-65 Motala SS
1943-44 SK Kamraterna	1965-66 Motala SS
1944-45 Kontoristföreningen	1966-67 Motala SS
1945-46 NSS	1967-68 NSS
1946-47 LASS	1968-69 Skänninge SK
1947-48 Motala SS	1969-70 LASS

SEGRARE I JUNIOR-DM

1954 Folke Pettersson
1955 Ulf Svensson
1956 Ingemar Andersson
1957 Björn Viklund
1958 Gunnar Andersson
1959 Roland Thapper
1960 Bengt Hammar
1961 Bengt Karlsson
1962 Åke Kilander
1963 Per-Ove Hesselborn
1964 Gert Svensson
1965 Björn Nordin
1966 Ingvar Carlsson
1967 Hans-Åke Cedersund
1968 Bo Andersson
1969 Ben Hayes
1970 Anders Larsson
1971 Anders Larsson
1972 Ingemar Schütz
1973 Mikael Broberg
1974 Dick Pettersson
1975 Alf Ekberg
1976 Jens Karlsson
1977 Magnus Fäldt
1978 Håkan Sträaf
1979 Johan Wibergh
1980 Johan Ingbrandt
1981 Hans Jonsson
1982 Hans Jonsson
1983 Niclas Ottenklev
1984 Leif Haraldsson
1985 Peter Laveryd
1986 Marcus Degerheim
1987 Thomas Wrangenby
1988 Lars Larsson-Cohn
1989 Viktoria Johansson
1990 Morten Strandberg
1991 Mende Dimowski
1992 Fredrik Stensson
1993 Mika Perälä

ORDFÖRANDE I ÖSTERGÖTLANDS SCHACKFÖRBUND

(så långt det går att konstatera)

1926-28 I Beijer
1928-30 Aron Karlsson
1930-33 J Wanger
1933-35 Nils Wallentin
1935-40 Einar Pettersson
1940-41 Oscar Rapp
1941-51 Oscar Pettersson
1951-54 Ivar Johansson
1954-59 Sven Björk
1959-62 Sören Björnert
1962-67 Sixten Kennerud
1967-77 Sören Björnert
1977-80 Allan Jonasson
1980-83 Ingvar Carlsson
1983- Ingemar Ericsson